

DEN SMALLE BOG

Digitalt kulturtidsskrift. Redigeret af Jakob Brønnum. 8. årgang. ISSN: 2446-0079

Læs Den smalle bog fast

Den smalle bogs skribenter

Kontakt og kolofon

Nobelprisen 2023

Fosse, tid og evighed

Af Karen Marie Mortensen Fødsel og evighed - belyst ved Jon Fosses Morgen og aften Et essay (Offentliggjort første gang 2018) Indledning ...

Find rundt i Den smalle bog

Den smalle bog er et tidsskrift for boganmeldelser og andre kulturanmeldelser, herunder kunst og klassisk musik. Tidsskriftet bringer desuden lejlighedsvis skønlitterære og essayistiske originaltekster. Midt på siden står det seneste indlæg. Øverst i højrespalten og øverst i venstrespalten står de foregående indlæg. Længere nede i højrespalten kan man læse tidsskriftet kronologisk og man kan klikke sig ind på tidsskriftets forskellige stofgrupper.

Den store litteratur i Den smalle bog

- Dostojevskij 200 år - et tema i Den smalle bog

torsdag den 21. december 2023

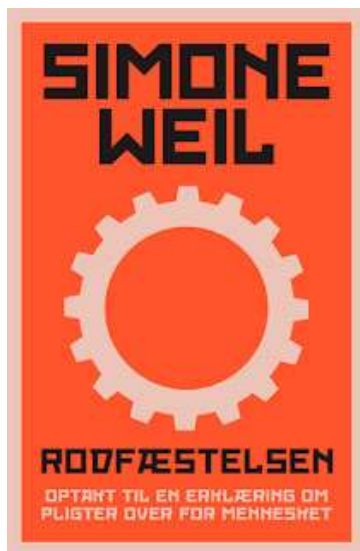
14 behov for sjælen

Simone Weil

Rodfæstelsen – Optakt til en erklæring om pligter over for mennesket
Forlaget Mindspace

Af Jakob Kvist

Simone Weils "Rodfæstelsen – Optakt til en erklæring om pligter over for mennesket" er en bog med en imponerende spændvidde, som kræver tid af sin læser for at tage helheden til sig. Men man spiller ikke tiden, når man følger Weils tanker bruse frem side for side. Noget af det enestående ved "Rodfæstelsen" er, at den rummer et helt verdensbillede. Weils kritik er ikke en stilstående kritik, som blot peger fingre ad det bestående. Det er en levende kritik, som hele tiden forskyder sit eget udgangspunkt. Det er en kritik, som formår den svære kunst både at rive ned og bygge op i en og samme bevægelse.

end et politisk partiprogram ifølge Weil. Samtidigt ødelagde romerne enhver form for kultur. Weils kritik går på, at når romerne havde besat et mindre kulturelt område, da ville dennes kultur efterfølgende blive glemt i historiebøgerne. Romernes ærinde var ekspansion og magtkoncentration gennem kulturel ensretning. Uden nogen som helst interesse i at opfylde nogen former for eksistentielle behov. En adfærd, som på mange måder karakteriserer vestens umenneskelige dominans af verden i dag.

Sjælens behov

Weil starter modigt og kløgtigt ud med at formulere grunden for hendes egen tænkning. Hun gøder sin egen jord, før hun kritiserer naboens. Begrebet om forpligtelse står centralt. Weil kritiserer rettighedstankegangen, hvor man blot rager til sig under parolen: "det er min ret!". Universet og jorden er ikke skabt for at give mennesker

Simone Weils belæsthed er mildest talt imponerende, og bogen trækker på forskellige discipliner som religionsvidenskab, filosofi, politisk tænkning og historie. Hver gang Weil kredser om en historisk periode, åbnes der op for nye måder at tænke om historien på. Weils kritik af sin egen samtid i starten af 1940'erne finder blandt andet sine begrundelser i de mange misforståelser, som den vestlige tankegang er bygget på. Romerne gøres til de store syndebugke for at fordrive den sande kristne tro ved at tømme den for åndeligt indhold. Den romerske kristendom var intet

Digte af Stine Michel

Slå op i Den smalle bog

DE SMALLE BØGER - Klik og se mere

- ▼ 2023 (53)
  - ▼ december (5)
    - Tegnet film noir
    - Noveller uden parfume
    - 14 behov for sjælen
    - Samme stemme gennem årtier
    - Ives - en ener i amerikansk musik
  - november (5)
  - oktober (7)
  - september (3)
  - august (3)
  - juli (2)
  - juni (6)
  - maj (7)
  - april (4)
  - marts (3)
  - februar (6)
  - januar (2)

- Steinbeck: Egil Hvid-Olsen introducerer 15 af romanerne

Links til digitale tidsskrifter mm.

- The Lit Hub - The Best Of The Literary Internet
- The Public Domain Review

rettigheder. Derimod er tilværelsen forbundet med forpligtelser, og overholdelsen af disse er med til at holde verden i gang på en levedygtig måde. Men det har vi glemt i dag. Disse forpligtelser udspringer af det, Weil kalder for sjælens behov. Mennesker eksisterer ved at hænge sammen med verden, men denne uadskillelige sammenhæng er ikke selvopretholdende. Den må mennesket selv opretholde gennem forskellige ritualer og forpligtelser. Vores måde at forvalte vores forpligtelser på har stor indflydelse på vores oplevelse af virkeligheden. Vores eksistens får fylde afhængigt af måden, vi lever op til vores forpligtelser på. Centrum for forpligtelser er medmennesket: "Enhver er forpligtet over for andre mennesker, alene fordi de er mennesker." Ansvar for det andet menneske kommer før en hver form for rationalisering. Vi kan altså ikke tænke os frem til en sand moral, men vi kan mærke den med kroppen i vores samvittighed: "Denne forpligtelse hviler ikke på noget, men dens eksistens erfare af den genklang, den finder i hvert menneskes samvittighed".

For Weil styrker det sunde fællesskab åndeligheden mennesker i blandt. Men Weil har et skarpt blik for, hvordan moderne samfundsformer har en tendens til at æde sjæle frem for at give dem næring. Når samfundet er sygt, siger Weil, må man i visse tilfælde: "lade sig inspirere af kirurgiens metoder." Uddrivelsen af sygdommen i samfundslegemet kræver kirurgisk præcision.

Orden

Sjælen har brug for orden. Den bliver til i et kaotisk virvar. Dens ophav er skabende dynamikker, men for at kunne orientere sig må sjælen have ordnede forhold. Hertil hører behovet frihed, så sjælen har valgmuligheder, som dog begrænses af hensynet til de andre i fællesskabet. Men den sande frihed, hvad Weil kalder for sindets frihed, lader sig ikke begrænse af ydre regler. De ydre reglers begrænsning er tværtimod med til at øge den indre frihed. Fx er forbuddet mod at spise usunde ting måske noget, som begrænser madmulighederne, men samtidigt noget som styrker frihedens indre ligevægt. Lydighed er et behov, Weil vender tilbage til flere gange. Evnen til at være lydige er med til at opfylde eksistensens længsel efter det gode. Det gode skal ikke forstås i dualistisk forstand. Det gode er derimod i alt, som eksisterer, og det gode eksisterer dermed ikke i en adskilt sfære, som kun de artige har adgang til. Det gode er det hele, den store sammenhæng i universet. Men det kræver en art kosmisk lydighed at kunne gøre sig modtagelig for en større mening. Weil går så langt som til at sige, at mennesket er sygt, hvis det ikke adlyder noget. At kunne adlyde vil sige at give slip på sine egne storhedstanker. Det er erkendelsen af, at man er afhængig af mekanismer, man kun kan gøre sig håb om at påvirke gennem lydighed. Man kan også sige, at lydighed handler om at forstå, hvilke love der udøver indflydelse på ens væren i verden.

Simone Weil lister op i alt 14 behov for sjælen, som alle udfoldes med gennemtænkte kommentarer. Det er værd at nævne sjælens behov for sandhed, for opfyldes dette behov ikke, visner sjælene, og virkeligheden bliver til en bunke af løgne. Det fylder mennesker med

mismod og får dem til at gøre de mest nederdrægtige ting ved hinanden og naturen. Vor tids senkapitalistiske samfund lever skræmmende meget op til Weils begreb om organiseret løgn. Vi har brug for sandhedselskere, fordi de vil kæmpe for et miljø, hvori sjælen kan mærke sandheden og dermed komme i berøring med noget virkeligt. Målet med sandhed er at

- ▶ 2022 (71)
- ▶ 2021 (66)
- ▶ 2020 (57)
- ▶ 2019 (49)
- ▶ 2018 (43)
- ▶ 2017 (36)
- ▶ 2016 (34)

Den smalle bogs stofgrupper. "Lyrik", "Prosa" og "Essay" er originaltekster

- aforismer (1)
- antologi (4)
- biografi (3)
- boganmeldelse (197)
- bogpræsentation (1)
- børnebog (1)
- dagbøger (3)
- digtsamling (47)
- En litterær refleksion (11)
- essay (14)
- eventyr (8)
- fabler (5)
- faglitteratur (25)
- Galleri Den smalle bog (3)
- klassikerlæsning (40)
- Klassisk musikanmeldelse (13)
- kortroman (17)
- Kunstanmeldelse (13)
- kunstbog (19)
- lyrik (9)
- noveller (24)
- prosa (38)
- prosadigt (5)
- roman (68)
- tidsskriftnmeldelse (1)
- ungdomsbog (1)

Sidevisninger i alt

194,145

få mennesker til at tænke i stedet for at bedøve dem. Men sandhed er en mere sammensat praksis end som så, som jeg vil vende tilbage til senere.

Rodløsheden

Sjælen er som en plante for Weil. Den har brug for en nærende jord at slå rødder i. Dens behov er som planten, der har brug for vand og sol i bestræbelsen på at vokse sig stærk. Men på sin samtid sporede Weil hurtigt, at sjælene var uden rødder. Ingen holdepunkter. Intet at forankre sin eksistens i andet end gale magthavere og organiserede løgne.

Sjælen har brug for at vokse i sundt miljø for at kunne være stærk nok til at modtage påvirkninger udefra. Påvirkninger udefra forklarer Weil: ”ikke som et tilskud, men som en tilskyndelse til at leve sit eget liv mere intenst”. Det er gennem sit eget miljø, at et menneske bør modtage ydre påvirkninger, og man bør først leve dem, når man selv har fordøjet dem.

Fædrelandskærligheden

Her spiller fædrelandskærligheden en vigtig rolle for Weil. Fædrelandskærligheden er vigtigt for ethvert menneske. For den jord og det område, man er opvokset i, har været med til at forme én til den, som man er blevet. Fædrelandet har været et miljø, som har beskyttet og styrket én. Fædrelandet bør være det filter, hvor det udefrakommende trænger igennem til ens livsnerve. Derfor bør man elske sit fædreland: fordi det har gjort ens eksistens mulig. Men faren opstår, når fædrelandskærlighed slår om til patriotisme, for da lukker fædrelandskærligheden om sig selv, og man bliver dermed uimodtagelig for berøring udefra. Patriotismen bliver hurtigt til både fascisme og racisme og evner kun at genkende sit eget spejlbillede i alt, hvad den møder i verden. Alt fremmed, alt som ikke kan gøres til genstand for umiddelbar genkendelse skal slås ned og udryddes. Der er kun plads til patriotismen kunstige verdensbillede for de mennesker, som lever i patriotismen. Det er en yderst farlig tilstand at havne i, da man er for bedøvet til at kunne se verden fra andre sider end sin egen.

Weil kommer med mange interessante historiske eksempler og drager paralleller til sin egen samtid. Hun analyserer den franske kollektive bevidsthed og viser, hvilke interessekonflikter som skabte splid i datidens Frankrig. Hun nævner blandt andet kløften mellem arbejderne og landmændene. Det er en fornøjelse at læse, hvordan Weil viser, hvor mange meningsløshed verden består af, når man tænker dem igennem. Ting i dag behøver ikke at være meningsfulde for at blive anerkendte, vi skal blot have været vant til dem længe nok. Vestens verdensbillede er bygget på nonsens.

Rodfæstelsen

I det sidste kapitel Rodfæstelsen fuldender Weil helheden i sin egen tænkning. Indtil da har vi hørt om de grundlæggende behov, og hvordan disse misligholdes. Men nu skiftes der til en større metafysisk klinge. Weils helt særegne tænkning bestående af hendes egen forståelse af kristendommen, videnskaben, religionshistorie og filosofi mm. kommer til sin ret. Weil kredser om det, hun kalder for den menneskelige naturs skjulte struktur. Det kræver en særlig type handling at vække: ”de dybtliggende ressourcer, der ligger skjult i hver enkelts sjæl...”. Det sker igennem den inspiration, som går ud i musklerne og slår ud i handling. Det er med andre ord en intim og kropslig praksis, hvori man styrker sin evne til at blive berørt. Det handler om evnen til at udtrykke nuancer og registrere indviklede forbindelser. For heri befinder det gode sig, men det kræver en særlig viljeshandling at kunne høste frugterne. Derfor må man træne sig i: ”en uendeligt kostelig dyd, der forhindrer mennesket i at lyve for sig selv for at slippe for ubehag.”.

Man skaber det bedste miljø for sandhed i ensomhed, fordi: ”En sandhed opstår kun hos et enkelt menneske. Hvordan skal det kommunikeres til andre?”. Her rammer Weil lige ned i sandhedens problem. Alt hvad der er virkeligt, foregår lige foran én. Det synes som det mest indlysende i verden. Men når man forsøger at indfange det virkelige, kommer man i problemer. Sandheden undgår enhver form for identificering. Hele tiden trækker den sig væk, når man forsøger at indsluse den i vores symbolske ordner. Det virkelige synes tættere på vores sanser, og derfor er virkeligheden noget, man kommer i berøring med. At kommunikere

sandheden videre kan aldrig gøres fyldestgørende. Men vi kan træne os i at bruge sproget på særlige sanselige måder for bedre at blive ramt af de sansegenister, som vores berøring med virkeligheden kaster af sig. Weil siger direkte, at sandhedens vandringer mellem mennesker er et spørgsmål om følelser, og hertil vil jeg tilføje sanser.

Det er tanken, som tæller

Den sande handling overskrider den strategiske nytte. Dens storhed bedømmes ud fra dens bevæggrunde. Det er tanken, som tæller. Når en handling forbinder sig med sine bevæggrunde, frembringer den en fyldig virkelighed. Samtidigt siger Weil, at den sande handling skaber nye bevæggrunde i sjælen, hvilket vil sige, at den dydige handling er med til at indstifte ny mening i verden.

Vi går galt i byen i dag, fordi vi er drevet af en falsk opfattelse af storhed. Denne tankegang er interessant i vores samtid, hvor vi hylder eneren, iværksætteren og den individualiserede vej til toppen. Vi tror, at storhed handler om den kloge egoisme. Men det er en falsk storhed, fordi det ikke forpligter sig på andet end umenneskelig adfærd og undertrykkelse. Når vi hylder eneren i vores samtids umenneskelige konkurrence-ræs, resulterer det i, at: "De svages ulykke bliver ikke engang genstand for opmærksomhed; men muligvis for afsky." Det er ens egen skyld, hvis man ikke opnår øjeblikkelig og konstant succes.

Weil har sin egen måde at læse historien på. Historikerens overdrevne fokusering på kendsgerninger resulterer i, at man ikke bliver i stand til at forstå, hvordan f.eks. en græker tænkte i antikken. Med Weils ord: "Den såkaldte historiske ånd trænger ikke gennem papiret for at finde ind til kød og blod. Den består i, at tanken underkaster sig dokumenterne." Historikeren kigger på historien som var den et dukketeater og går mere op i kulisserne end, hvordan det egentligt var at leve, elske og eksistere. Historikeren ser kun historien fra ydersiden og misser ikke kun dybden, men også alle de udviklede forbindelseslinjer på kryds og tværs af tiden.

Kærligheden til gud

Weil har ikke meget til overfor den kristendom, som er på mode. Weils kristendom har et andet sigte: "For kærligheden til Gud bor i sjælens indre, og kroppen føler de slag, som rammer kroppen; kærligheden til Gud er ingen rustning. Afgudsdyrkelsen er en rustning, der forhindrer smerten i at trænge ind i sjælen."

Her handler kærlighed til Gud om at slå huller på den samfundsskabte virkelighed, man lever i. Det handler også om at slå huller på egoet, så man kan lade det upersonlige skinne gennem én. Bruger man religion til at holde smerte væk, da bruges den som et panser. Det gør én til en svag muskel, som hele tiden må være spændt, fordi den ellers er for svag til at være i live. Hver gang den berøres, bevirker den smerte. Og vi kan instinktivt ikke lide smerte, hvorfor vi er mere tilbøjelige til at påklæde os rustningen end at trække vejret dybt for at mærke, hvordan berøringen på vores krop faktisk løsner op og lader sandheden flyde i vores kød og blod.

Vor tids rustning hedder robusthed og er noget, man betaler en coach for at proppe ned i halsen på én. For at kunne holde samtidens smerte ud, bedøver vi os med positiv psykologi og det absolutte tankefravær.

Weil er pessimist men ser alligevel ansporinger til håb: "Historien er vævet af nedrigthed og grusomhed, hvor enkelte dråber af renhed glimter hist og her." Derfor må vi ikke give op, selvom skyerne synes at have været sorte og tunge i lang tid.

Vi lever for enden af oplysningstidens fremskridtstro og måske vi snart kan begynde at forstå, at det hele var en stor løgn og misforståelse. Fornuften rensrer ikke verden for fejl. Teknikken alene kan ikke redde os, og liberalismen kommer aldrig nogensinde til at gøre noget godt for menneskeheden. Måske sådanne erkendelser begynder at sive ned i vores sjæle. Men herfra må vi være vågne overfor: "...en blind mekanisme, som tilfældigt og ligegyldigt spytter retfærdige og uretfærdige virkninger ud, dog, efter sandsynlighedens spil, næsten altid uretfærdige virkninger." Og Weils fortælling om mennesket er fortællingen om tabet af en indre og ydre sammenhæng, hvorfor: "I dag kan kun en ubetinget tilslutning til et totalitært system, om det er brunt, rødt eller af anden farve er ligegyldigt, give mennesker følelsen af indre

sammenhæng. Det er derfor, de udgør så stærk en fristelse for mange vildfarne sjæle.” Liberalismen og fascismen er begge totalitære systemer, som lokker med en falsk sjælefrelse.

Det sande arbejde

Arbejdet er et af de steder, hvor vi kan se, hvor galt det er gået. Arbejdet er gået fra at være helligt til at være et magtredskab. Weil viser, at dengang, hvor religion stadig var uadskillelig del af samfundets søjler, da spillede arbejdede en særlig livgivende rolle. Man arbejdede ikke for at kunne købe ting. Man arbejdede ikke for at undertrykke sig selv. Man arbejdede ikke for at realisere sig selv. Derimod arbejdede man snarere som en slags håndværker for væren. Man arbejdede på at træne sine handlinger til at være dydige og sin kosmiske lydighed. Man lyttede til universet, og hvad guderne formidlede til én. Ikke fordi man var overtroisk, men netop fordi man forstod religiøse ritualer som verdensfrembringende handlinger. Det handlede ikke om en sur gud, som straffede de uartige. Det handlede om, at religionen var bindeledet mellem menneske, natur og virkelighed. Man arbejdede sig frem til mening i livet, mens man rakte ud efter sin skæbne. Og med ens skæbne kommer den forpligtelse, som rækker ud over én selv: at være jorden, livet, kosmos og sine medmennesker tro.

Rodfæstelsen er smuk og hårdtslående bog, der gør det, som mange kritiske tænkere har svært ved i dag: den går planken ud. Weil var selv en person, som aldrig sprang over, hvor gærdet var lavest. Weil gav hendes tanker fylde i hendes levede liv. Aldrig styret af prestige eller den nemme vej, sultestrejkede hun og arbejdede på bilfabrikker for at sympatisere med sine samtidige. En bog fyldt med smukke tanker, som fortjener at blive læst af et større publikum. Varm anbefaling herfra.

Indsendt af [Jakob Brønnum](#)

Etiketter: [boganmeldelse](#)

Ingen kommentarer:

Send en kommentar

Skriv en kommentar

[Nyere opslag](#)

[Start](#)

[Ældre opslag](#)

Abonner på: [Kommentarer til indlægget \(Atom\)](#)